

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Збірник наукових праць

Випуск 6 (25)

Житомир – 2018

Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Вип. 6 (25). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 258 с.

Засновники:

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;
Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Редакційна колегія:

Головний редактор – Костюкевич В. М., доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, Україна).

Відповідальний редактор – Кутек Т. Б., доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир, Україна).

Відповідальний секретар – Вовченко І. І., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир, Україна).

Члени редакційної колегії:

- Ахметов Р. Ф.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир, Україна).
- Богуславська В. Ю.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (м. Львів, Україна).
- Борисова О. В.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ, Україна).
- Врублевський Є. П.** доктор педагогічних наук, професор, Гомельський державний університет імені Франциска Скорини (м. Гомель, Республіка Білорусь).
- Гончаренко В. І.** кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка (м. Суми, Україна).
- Дяченко А. Ю.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ, Україна).
- Єднан Г. А.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, Україна).
- Індика С. Я.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна).
- Козіна Ж. Л.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (м. Харків, Україна).
- Пшибильський В.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Академія фізичного виховання і спорту імені Єнджея Снядецького (м. Гданськ, Польща).
- Скалій О. О.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир, Україна).
- Фурман Ю. М.** доктор біологічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, Україна).
- Шинкарук О. А.** доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ, Україна).
- Яковлів В. Л.** кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, Україна).

Збірник рекомендовано до друку:

вченою радою Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

(протокол № 4 від 28.11.2018 р.);

вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка

(протокол № 4 від 30.11.2018 р.)

**Збірник включено до переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора філософії (кандидата наук) і доктора наук
(Додаток 12 до наказу Міністерства освіти і науки України № 820 від 11.07.2016 р.)**

У збірнику наукових праць з галузі фізичної культури та спорту висвітлюються теоретичні й прикладні аспекти фізичного виховання різних груп населення, медико-біологічні проблеми фізичного виховання та фізичної реабілітації, розкриваються закономірності спортивного тренування.

Ресстраційний № KB 22031 – 11931 ПР
від 22.04.2016 р.

© Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
© Житомирський державний університет імені Івана Франка

За достовірність інформації відповідальність несуть автори статей.

Микитчик Ольга, Пірогова Карина
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАНЯТЬ АКВАФІТНЕСОМ
З ЖІНКАМИ ПЕРШОГО ПЕРІОДУ ЗРІЛОГО ВІКУ

Рімар Юрій, Ремешевський Олександр, Мілкіна Олена, Овчинніков Артем
ДОСЛІДЖЕННЯ МОРФО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ
ОРГАНІЗМУ ХЛОПЧИКІВ 13–14 РОКІВ,
УМОВНО ВІДНЕСЕНИХ ДО РІЗНИХ ГРУП

Савлюк Світлана, Слюсарчук Віктор, Слюсарчук Василь
ФІЗИЧНИЙ СТАН ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Скалій Олександр, Скалій Тетяна
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВМІННЯ ПЛАВАТИ»
ЯК ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ЗАХІД В ЗАПОБІГАННІ УТОПЛЕНЬ –
ДОСВІД ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Соловей Олександр, Богуславський Віктор, Пожидасєв Микола, Анісімов Дмитро
МОТИВАЦІЯ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТОМ У КУРСАНТІВ
РІЗНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ І КУРСІВ УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНА СИСТЕМА СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Антонова Ксеня, Пітин Мар'ян
СТРУКТУРА І ЗМІСТ ТРЕНУВАЛЬНОЇ І ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЛУЧНИКІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ У РІЧНОМУ МАКРОЦИКЛІ

Войтенко Сергій
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ
ГРУПОВОЇ САМООЦІНКИ І ВЗАЄМОДІЇ СПОРТИВНИХ КОМАНД
СПІЛЬНО-ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНОГО ТИПУ ВЗАЄМОДІЇ

Гупченко Валерій
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАЧ ЯК ВАГОМИЙ ФАКТОР
ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЛЯЖНОМУ ВОЛЕЙБОЛІ

Дорошенко Едуард, Соболев Едуард, Дорошенко Ігор
КОМПЛЕКТАЦІЯ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕМ'ЄР-ЛІГИ
В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

Касьян Анатолій
ПРОГРАМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ
СТУДЕНТСЬКИХ КОМАНД НА СПЕЦІАЛЬНО-ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ
ПІДГОТОВЧОГО ПЕРІОДУ

- прийом формування ефективних рухових навичок стрільців / О. М. Калиніченко, А. О. Лопатьєв // Теорія та методика фізичного виховання. – Харків: ОВС, 2013. – № 2. – С. 34–42.
10. Калиніченко О., Лопатьєв А. Особливості цільової точності при виконанні пострілу зі стрілецьких видів зброї / О. М. Калиніченко, А. О. Лопатьєв // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 8. – С. 45–49.
11. Коваль В. А. Проблемы отбора и подготовки спортсменов высокого уровня в спортивной стрельбе из лука / В. А. Коваль // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2012. – № 5, ч.2. – С. 21–24.
12. Система відбору спортсменів до складу збірної команди України зі стрільби з лука при підготовці до Ігор XXXI Олімпіади (Ріо-де-Жанейро) / С. В. Антонов, А. П. Власов, М. П. Пітин, І. Р. Свістельник, Д. О. Логінов // Науковий часопис Нац. пед.ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 2 (83) 17. – С. 7–11.
13. Тарасова Л. В. Анализ соревновательной подготовки в стрелковых видах спорта / Л. В. Тарасова, П. Ю. Тарасов // Теория и практика физической культуры. – 2010. – № 4. – С. 64.
14. Wpływ systematycznego treningu sportowego w lucznictwi na poprawę koncentracji relaksacji w indywidualnym przypadku ADND / Stanislaw Zaborniak, Slawimir Drozd, Wojciech Czarny, Monika Drozd, Klementyna Polak, Jacek Trojnar // Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті : матеріали VIII Міжнар. наук. конф. – Харків, 2012. – С. 56–58.
15. Yi-Chieh Chen. Effects of pre-competition cognitive anxiety on attention and emotion during archery performance / Yi-Chieh Chen, Tsung-Min Hung // International Journal of Psychophysiology. – 2010. – Vol. 77, is. 3. – P. 268–271.
- (2009). Features of the target precisic performing a shot from infantry kind of v Theory and methods of physical education 49 [in Ukrainian].
11. Koval V. A. (2012). Problems of : and training of high-level athletes in archery, 5, 2, 21–24 [in Russian].
12. Antonov S. V., Vlasov A. P., Pity & Svistelnik I. R., Loginov D. O. (201) system of selection of athletes in the natio of Ukraine on archery in preparation for Olympic Games (Rio de Janeiro). Scienl pedagogical problems of physical (physical culture and sports), 2 (83), 7 Ukrainian].
13. Tarasova L. V., Tarasov P. Y. Analysis of competitive training in s sports. Theory and practice of physical cu 64 [in Russian].
14. Zaborniak Stanislaw, Drozd Sl Czarny Wojciech, Drozd Monika, Klementyna & Trojnar Jacek. (2012). The of systematic sports training in the lea improving the concentration of relaxatio individual case of ADND. Modeliuvai informatsiini tekhnolohii u fizychnomu vyl ni i sporti: materialy Mizhnarodnoyi na konferentsiyi (pp. 56–58). – Kharkiv [in Po
15. Yi-Chieh Chen, Tsung-Min Hung Effects of pre-competition cognitive anx attention and emotion during performance. International Journal Psychophysiology, 77, 268–271 [in English]

DOI: doi.org/10.31652/2071-5285-2018-6-25-107-116

Відомості про авторів:

Антонова К. С.; orcid.org/0000-0001-7391-7803; ksenyantanova286@gmail.com; Львівський держ університет фізичної культури імені Івана Боберського, вул. Тадеуша Костюшка, 11, Львів, 79007, Укр;

Пітин М. П.; orcid.org/0000-0002-3537-4745; pityn7@gmail.com; Львівський державний універси зичної культури імені Івана Боберського, вул. Тадеуша Костюшка, 11, Львів, 79007, Україна.

УДК 796.085:37.015.3

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ
ГРУПОВОЇ САМООЦІНКИ І ВЗАЄМОДІЇ СПОРТИВНИХ КОМАНД
СПІЛЬНО-ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНОГО ТИПУ ВЗАЄМОДІЇ**

Сергій Войтенко

Вінницький національний аграрний університет

Анотації:

Актуальність теми дослідження. Дослідити якісні характеристики спільної діяльності спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії за показниками групової самооцінки і групової взаємодії.

Мета – установити відмінності показників групової самооцінки і взаємодії спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії.

Методи дослідження. Аналіз та

Comparative characteristics of the parameters of the groups self-governance and the interaction of sport teams with jointly relevant type of interaction

Relevance of research topic.

To research qualitative characteristics of the joint activity of sport teams of a mutually interconnected type of interaction based on the indicators of group self-esteem and group interaction.

Сравнительная характеристика показ групповой самооценки и взаимодействия спортивных команд совместно-взаимосвязанного типа взаимодействия.

Актуальность темы исследования. Аннотация. Актуальность темы исследов Исследовать качественные характеристики совместной деятельности спортивных ко совместно-взаимосвязанного типа взаимодействия по показателям групповой самооценки и группового взаимодействия

II. Науковий напрям

ння наукової і методичної і, психолого-педагогічний ент (анкетування, психодіа- з тестування за допомогою методи математичної и. У дослідженні брали ліфковані спортсмени команд з футболу, баскетбо- на траві та волейболу віком ів (71 особа чоловічої статі).

ьтати роботи та ключові
и. За порівняльною стикою досліджуваних в груповій самооцінці і взаємодії здійснено іх середньостатистичних изначено рейтинг іх команд. Найвищу суму з достовірно відмінними ми ($8,24 \pm 1,2$) та ($44,60 \pm$ овано в команді хокею айнижчу суму (2) зі и ($6,61 \pm 1,1$) та ($37,07 \pm 4,2$) ано у команді з баскетболу, значення (6) та (5) ю у командах з волейболу), ($42,46 \pm 4,3$) і футболу), ($43,65 \pm 1,9$). Установлено, мени вищої кваліфікації окею на траві психологічно і сталими до взаємодії що визначає їх сумарну ьть та в підсумку ьться на командному

У такому стані спортсмени значають особливу , згуртованість, взаємне ня, яке виступає однією морозуміння, що передує икненню у внутрішній світ истості. Натомість и баскетбольної команди ість відчують найменше.

ві слова:

ковані спортсмени, якісні стики, спільна діяльність аєсподія, відмінність

The purpose is to assess differences in the indicators of group self-esteem and the interaction of sports teams with a mutually interconnected type of interaction.

Research methods. Analysis and generalization of scientific and methodical literature, psychological and pedagogical experiment, questionnaires, psychological diagnostic testing with the help of techniques, methods of mathematical statistics. The research work involved qualified athletes of four teams of football, basketball, hockey and volleyball at the age of 17–28 (71 males).

Results of work and key conclusions.

By comparative characteristics of the studied indicators of group self-esteem and group interaction, the ranking of their average statistics was made and the rating of sports teams was determined. The highest sum of ranks (7) with significantly different indicators ($8,24 \pm 1,2$) and ($44,60 \pm 3,7$) was recorded in the hockey team on the grass, the lowest amount (2) with values ($6,61 \pm 1,1$) and ($37,07 \pm 4,2$) registered in the basketball team. Intermediate values (6) and (5) were recorded in the volleyball teams ($8,98 \pm 0,3$), ($42,46 \pm 4,3$) and football ($7,26 \pm 0,6$), ($43,65 \pm 1,9$). It has been definite that athletes of the highest qualification of the hockey team are psychologically the most consistent with the interaction of the partners, which determines their overall effectiveness and, as a result, is reflected in the team result. In this state, athletes often note a special affinity, cohesion, mutual experience, which serves as one of the conditions for mutual understanding, preceding the interpenetration into the inner world of another person. Instead, athletes of the basketball team are less likely to feel such a community.

qualified athletes, qualitative characteristics, joint activity of the team, interaction, difference of indicators.

Цель – установить отличия показателей групповой самооценки и взаимодействия спортивных команд совместно взаимосвязанного типа взаимодействия.

Методы исследования. Анализ и обобщение научной и методической литературы, психолого-педагогический эксперимент (анкетирование, психодиагностическое тестирование с помощью методик), методы математической статистики. В исследовании принимали участие квалифицированные спортсмены четырех команд по футболу, баскетболу, хоккею на траве и волейболу возрасте 17–28 лет (71 человек мужского пола).

Результаты работы и ключевые выводы.

По сравнительной характеристике исследуемых показателей групповой самооценки и группового взаимодействия осуществлено ранжирование их среднестатистических данных и определен рейтинг спортивных команд. Самую высокую сумму рангов (7) достоверно отличными показателями ($8,24 \pm 1,2$) и ($44,60 \pm 3,7$) зафиксировано в команде хоккея на траве, самую низкую сумму (2) со значениями ($6,61 \pm 1,1$) и ($37,07 \pm 4,2$) зарегистрировано в команде по баскетболу. Промежуточные значения (6) и (5) зафиксировано в командах по волейболу ($8,98 \pm 0,3$), ($42,46 \pm 4,3$) и футболу ($7,26 \pm 0,6$), ($43,65 \pm 1,9$). Установлено, что спортсмены высокой квалификации команды хоккея на траве психологически наиболее устойчивыми к взаимодействию партнеров, что определяет их суммарную эффективность и в итоге отражается на командном результате. В таком состоянии спортсмены нередко отмечают особую близость, сплоченность, взаимное переживание, которое выступает одним из условий взаимопонимания, предшествующего взаимопроникновению во внутренний мир иной личности. Зато спортсмены баскетбольной команды такую общность испытывают меньше.

квалифицированные спортсмены, качественные характеристики, совместная деятельность команды, взаимодействие, отличие показателей.

тановка проблеми. Вивчення якісних характеристик спільної діяльності спортивних є актуальною проблемою спортивної науки та практики [5; 14]. Спільна діяльність енів відбуваються у змаганнях в умовах взаємодії партнерів по команді та безперервно- іборства з суперником, що створює необхідність швидкого оцінювання ігрової ситуації няття єдиного правильного рішення, чіткого виконання технічних елементів гри відпо- умовам, оперативного мислення тактичних ситуацій, які виникають не очікувано і по- мінюються. Все це, вимагає повної віддачі сил і високого емоційного психологічного ння [12].

рода спортивної взаємодії передусім передбачає особливий рівень розвитку групи, ортивна команда. Їй вже властиві сформовані групові процеси і стани, своєрідні мех- ункціонування і взаємної організації. Інакше кажучи, спортивна команда – це особлива рганізації людей, заснована на продуманому рольовому позиціонуванні учасників, які пільне бачення ситуації (тренувальної або змагальної), стратегічних цілей і тактичних золодіють відпрацьованими процедурами взаємодії [1; 9].

ліз останніх досліджень та публікацій. Сучасні бачення взаємодії партнерів у спор- омандах, передбачають різні її форми, зокрема взаємопов'язану, синергічну, послідов-

ну та індивідуальну [2]. Проте, ретельна організація факторів взаємодії спортсменів взаєморозуміння, емоційна контактність, командна довіра та ідентичність, спільність мети та мотивації більшості випадків є визначальними чинниками для досягнення складних спільно визначених завдань командою завдань [1; 4; 11; 13].

Як стверджують науковці [6–8; 10], ефективність регулятивних дій тренера спільності команди має великий вплив на її результат. Складовою спільної спортивної діяльності є взаємодія між учасниками цієї діяльності. При цьому є два аспекти в її структурі: передбачена взаємодія, з одного боку, а з іншого – зміна структури індивідуальної діяльності учасників, підпорядкована їх загальним цілям і завданням. Тобто взаємодія перетворює індивідуальну будову діяльності, яка перестає бути індивідуальною, а стає формою спільної діяльності. Взаємодія – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) на одного, що в свою чергу спричиняє їхню взаємообумовленість та взаємозв'язок. **Взаємодія – це процес взаємозалежний обмін діями, організація людськими взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності** [15].

Аналіз літературних джерел у контексті розгляду питання про роль взаємодії спортсменів у команді підкреслює той факт, що взаємодія як процес складається з фізичного (спільне переміщення в просторі, спільні дії) і психологічного контактів (дистанція, розуміння, згуртованість тощо), що є актуальним для даної проблеми команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії.

Мета дослідження. Установити відмінності показників групової самооцінки і взаємодії в команді спортсменів спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії.

Матеріал і методи дослідження. У дослідженні брали участь спортсмени віком 17–25 років (71 особа чоловічої статі) спортивних команд «Олімпія-Колос-Секвоя-ШВСМ-ЦОП» та «Спартак» хокею на траві, волейбольного клубу «Вінниця» (суперліга, чоловіки), та студентські команди «Вінниця» Волинського національного аграрного університету з баскетболу і «Вінниця» державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського з футболу.

Нами були використані наступні методи та методики дослідження: теоретичний аналіз наукової і методичної літератури з проблеми дослідження; психолого-педагогічний експеримент (анкетування та психодіагностичне тестування спортсменів за допомогою методик: «Методика самооцінки», «Карта-схема психолого-педагогічної характеристики групи»; методика математичної статистики (середніх величин, ранжування результатів, непараметричний дисперсійний аналіз Крускала–Уолліса).

Результати дослідження та їх обговорення. Порівняльну характеристику показників самооцінки спортсменів команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії наведено в таблиці 1. Найвищі значення за показником «здібність групи вирішувати складні ситуації» ($H=25,58$; $p<0,001$) виявлено у спортсменів волейбольної команди ($9,08\pm 0,5$). Цей факт можна пояснити сукупністю значущих для спортсменів подій і пов'язаних з ними потреб, цінностей, виявлених, що впливають на їх групову поведінку і світогляд у конкретний період підготовки до змагального циклу, а також цілеспрямованим використанням ресурсів міжособистісних зв'язків. Натомість найнижчий рівень цього показника ($6,79\pm 1,4$) зареєстровано у баскетбольній команді, що може бути пов'язано з невисокою питомою вагою спільності у діяльності спортсменів команді, що може бути пов'язано з неправильним і швидким вибором моменту вирішального впливу, сміливості та наполегливості в важких ситуаціях, націлених на досягнення успіху.

За показником самооцінки «фізична підготовленість команди» ($H=29,16$; $p<0,001$), найвищі значення зареєстровано у волейбольній команді ($9,31\pm 0,6$) та хокею на траві ($8,82\pm 1,3$), що свідчить про вплив на сформованість набутих рухових навичок і вмій, необхідних для вдалого виконання спільних дій спортсменів.

Було виявлено достовірну відмінність у показниках, які характеризують «технічну підготовленість команди» ($H=20,11$; $p<0,002$). Найвищі показники зафіксовано у волейбольній команді ($8,85\pm 0,7$), що аргументується вдосконаленням координаційної структури елементів

II. Науковий напрям

та ступенем відчуття спільних дій партнерів для досягнення командного результату. Найнижчий показник ($6,43 \pm 1,7$) зафіксовано у баскетбольній команді.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика показників групової самооцінки спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії

Показник	Команда				Н	р
	Футбол $n = 22$ I p	Баскетбол $n = 14$ I p	Хокей на траві $n = 22$ КМС-МС	Волейбол $n = 13$ КМС-МС		
	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$		
Здібність групи вирішувати складні ситуації	$7,64 \pm 0,8$	$6,79 \pm 1,4$	$8,18 \pm 1,6$	$9,08 \pm 0,5$	25,58	0,001*
Фізична підготовленість команди	$7,50 \pm 0,8$	$7,29 \pm 1,1$	$8,82 \pm 1,3$	$9,31 \pm 0,6$	29,16	0,001*
Технічна підготовленість команди	$7,23 \pm 0,8$	$6,43 \pm 1,7$	$7,50 \pm 1,8$	$8,85 \pm 0,7$	20,11	0,002*
Тактична підготовленість команди	$6,86 \pm 1,0$	$6,29 \pm 1,1$	$8,36 \pm 1,4$	$8,92 \pm 0,6$	35,84	0,001*
Ефективність командної взаємодії	$7,09 \pm 0,8$	$6,29 \pm 1,4$	$8,32 \pm 1,1$	$8,77 \pm 0,6$	33,41	0,001*
Середнє значення	$7,26 \pm 0,6$	$6,61 \pm 1,1$	$8,24 \pm 1,2$	$8,98 \pm 0,3$	33,68	0,001*

Примітка: * – показники, які є достовірно відмінними за Н-критерієм ($n = 71$, $v = 3$, $N_{кр(p \leq 0,001)} = 16,27$): МС – майстри спорту; КМС – кандидати в майстри спорту; I p – I розряд

Привертає увагу і те, що найвищий показник «тактичної підготовленості команди» ($N=35,84$; $p < 0,001$), також зареєстровано у волейбольній команді ($8,92 \pm 0,6$) та команді хокею на траві ($8,36 \pm 1,4$), що характеризує їх найраціональніший спосіб використання технічних дій у конкретній змагальній ситуації, яка забезпечує досягнення результату при мінімальних енергозатратах організму спортсмена.

Достовірна відмінність спостерігається у показниках «ефективність командної взаємодії» ($N=33,41$; $p < 0,001$). Найвище значення цього показника виявлено у волейбольній команді ($8,77 \pm 0,6$). Найнижчі – у команді з баскетболу ($6,29 \pm 1,4$). Це можна пояснити різним ступенем розвитку навичок взаємодії партнерів по команді, яка змінює дії, що виконуються і перестає бути індивідуальною, а стає формою спільної діяльності. За показниками «середнього значення» ($N=33,68$; $p < 0,001$) вірогідна відмінність може свідчити не тільки про дійсний актуальний стан, а й про різні критерії оцінювання рівня підготовленості, якими керуються спортсмени різних спортивних команд.

Аналіз відмінностей у характеристиках показників групової взаємодії спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії зафіксовано за усіма показниками (табл. 2). Зокрема, за показником «спрямованість активності» ($N=27,77$; $p < 0,001$), найвищі дані ($46,23 \pm 6,6$) зафіксовано в команді хокею на траві, а найнижчі ($37,36 \pm 3,3$) – у баскетбольній команді. Це засвідчує те, що у спортсменів вищої кваліфікації краще сформований зміст тих цілей, інтересів і моральних цінностей команди, навколо яких об'єднується більшість його членів.

За показником «організованість команди» ($N=12,02$; $p < 0,073$), найбільш результативні значення виявлено у команди хокею на траві ($44,77 \pm 5,3$) та дещо менші значення ($44,45 \pm 1,7$) – у футбольній команді. Це вказує на високий командний рівень бездоганно виконувати спільні дії у напружених умовах з мінімальним розмахом кращих і гірших результатів. Найменш результативні показники ($37,79 \pm 6,3$) виявлено у баскетбольній команді, що пояснюється заниженими якостями у колективі: самоствердження, лідерства, єдності дій, стрес-стійкості і міжгрупової єдності.

Установлено достовірну значущість за показником «інтелектуальна комунікативність» ($N=15,02$; $p < 0,018$), де найвищі значення ($44,09 \pm 4,0$) зареєстровано у команді хокею на траві, натомість найнижчі – у баскетбольній команді ($36,79 \pm 5,5$). Це свідчить про здатність спортсме-

II. Науковий напрям

нів вищої кваліфікації швидко і легко приходять до спільної думки, встановлювати подібні судження, чого не вистачає у спортсменів нижчої кваліфікації.

Табл.

Порівняльна характеристика показників групової взаємодії у спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії

Показник	Команда				Н
	Футбол <i>n</i> = 22 Ір	Баскетбол <i>n</i> = 14 Ір	Хокей на траві <i>n</i> = 22 КМС-МС	Волейбол <i>n</i> = 13 КМС-МС	
	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$	$\bar{x} \pm S$	
Спрямованість активності	43,59 ± 2,3	37,36 ± 3,3	46,23 ± 6,6	43,31 ± 2,9	27,77 0,
Організованість	44,45 ± 1,7	37,79 ± 6,3	44,77 ± 5,3	41,54 ± 7,1	12,02 0,
Інтелектуальна комунікативність	42,86 ± 3,3	36,79 ± 5,5	44,09 ± 4,0	42,85 ± 7,8	15,02 0,
Психологічний клімат	43,68 ± 1,9	37,07 ± 4,2	43,43 ± 4,5	42,15 ± 4,9	21,91 0,
Оцінка ступеня розвитку	174,18 ± 7,8	149,29 ± 14,6	178,55 ± 14,7	169,62 ± 16,8	24,74 0,
Середнє значення	43,65 ± 1,9	37,07 ± 4,2	44,60 ± 3,7	42,46 ± 4,3	24,03 0,

Примітка: * – показники, які є достовірно відмінними за *H*-критерієм (*n* = 22, *v* = 3, $H_{кр} (p \leq 0,05) = 11,34$; $H_{кр} (p \leq 0,001) = 16,27$): МС – майстри спорту; КМС – кандидати в майстри спорту. І розряд

Статистичну достовірність змін виявлено за показником «психологічний клімат» (*N* = 2, $p < 0,001$), найвищі значення зареєстровано у команд з футболу (43,68 ± 1,9) та хокею на траві (43,43 ± 4,5). Це свідчить про емоційне задоволення, симпатію та взаємне тяжіння один до одного, де успіхи чи невдачі команди в цілому яскраво пізнаються усіма її членами.

За показником «оцінка ступеня розвитку» (*N* = 24,74; $p < 0,001$) найвищі дані за всіма інтегративними властивостями було зареєстровано у командах хокею на траві (178,55 ± 14,7) та більшій команді (174,18 ± 7,8), найнижчі значення (149,29 ± 14,6) – у баскетбольній команді. Найнижче значення показника «середнього значення» (*N* = 24,03; $p < 0,001$), зареєстрував найвищі дані (44,60 ± 3,7) команди хокею на траві.

За порівнянням показників якісних характеристик групової самооцінки і групової взаємодії здійснено ранжування середньостатистичних даних та встановлено рейтинг спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії. За найвище значення показника присвоювали найнижче – 1 бали (табл. 3).

Табл.

Рейтинг спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії з показниками групової самооцінки і взаємодії

Показник	Команда			
	Футбол <i>n</i> = 22 Ір	Баскетбол <i>n</i> = 14 Ір	Хокей на траві <i>n</i> = 22 КМС-МС	Волейбол <i>n</i> = 13 КМС-МС
Групова самооцінка	2	1	3	4
Групова взаємодія	3	1	4	2
Сума рангів	5	2	7	6

Примітка: МС – майстри спорту; КМС – кандидати в майстри спорту; Ір – І розряд

Найвищу суму рангів (7) зафіксовано в команді хокею на траві, найнижчу суму (2) у команді з баскетболу. Проміжні значення суми рангів відповідно зафіксовано у команді з волейболу (6) і команді з футболу (5). Достовірність отриманих результатів обумовлена ступенем відмінності зусиль для досягнення командного результату.

II. Науковий напрям

Дискусія. Підтверджено дані інших дослідників щодо прогностичної цінності значення нонанітних аспектів ефективності спільної діяльності в спорті [1; 6; 9; 13] її взаємозв'язку з широкими груповими процесами командоутворення [4; 5; 10; 11]. Саме у зв'язку з цим одним із головних напрямків у нашому дослідженні було створити цілісне уявлення про місце групової самооцінки і групової взаємодії спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії спортсменів різних кваліфікаційних груп як умови їх результативності.

Таким чином, за допомогою співставлення отриманої нами інформації та наявних у науковій та методичній літературі даних ми отримали нові наукові результати, ті, які удосконалили існуючі чи набули подальшого розвитку.

Висновки. Установлено, що спортсмени вищої кваліфікації команди хокею на траві психологічно є найбільш сталими до взаємодії партнерів, що визначає їх сумарну ефективність та в цілому відображається на командному результаті. У такому стані спортсмени нерідко відзначають особливу близькість, згуртованість, взаємне переживання, яке виступає однією з умов заєморозуміння, що передують взаємопроникненню у внутрішній світ іншої особистості. Натомість спортсмени баскетбольної команди таку спільність відчують найменше.

У перспективі подальших досліджень передбачається визначити характер групової ефективності спортивних команд спільно-взаємопов'язаного типу взаємодії.

Список літературних джерел

1. Войтенко С. М. Психолого-педагогічні засоби регуляції спільної діяльності спортивних команд із таким типом взаємодії : автореф. дис. ... канд. наук з галузі виховання і спорту : 24.00.01 / Войтенка Сергія Михайловича; ЛДУФК. – Львів, 2017. – 23 с.
2. Дзамгаров Т. Т. Психологическая систематика видов спорта и соревновательных упражнений / Т. Т. Дзамгаров // Психология и современный спорт : ждунар. сб. науч. тр. по психологии спорта / сост. В. Родионов, Н. А. Худадов. – Москва : Физкультура и спорт, 1982. – 224 с.
3. Журавлев А. Л. Психология совместной деятельности / А. Л. Журавлев. – Москва : Ин-т психологии РАН, 2005. – 640 с.
4. Казаков Д. О. Спеціальна психологічна підготовка як чинник підвищення успішності ігрової діяльності кваліфікованих волейболісток : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.01 / Дмитро Олександрович Казаков, Харків. держ. акад. із культури. – Харків : Б. в., 2014. – 20 с.
5. Козина Ж. Л. Методологические основы определения индивидуальных особенностей волейболисток на этапе специализированной базовой подготовки / Ж. Л. Козина, С. С. Ермаков, А. О. Погорелова // Физическое воспитание студентов // научный журнал. – Харьков: ХОВНОКУ – ХГАДИ, 2012. – № 3. – С. 53–61.
6. Костиюкевич В. М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки / В. М. Костиюкевич. 2-е изд., дополненное и доработанное – Киев : КНТ, 2016 – 683 с.
7. Коломейцев Ю. А. Социальная психология спорта : учеб.-метод. пособие / Ю. А. Коломейцев. – Минск : БГПУ, 2004. – 292 с.
8. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов / Г. А. Лисенчук // К : Олимпийская литература, 2003. – 272 с.
9. Ложкин Г. В. Есть ли «дух» спортивной ко-

References

1. Voitenko S. M. Psykhologo-pedahohichni zasoby rehuliatcii spilnoi diialnosti sportyvnykh komand iz riznym typtom vzaiemodii : avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu : 24.00.01 / Voitenka Serhiiia Mykhailovycha; LDUFK. – Lviv, 2017. – 23 s.
2. Dzhamharov T. T. Psykhologicheskaia systematika vydov sporta y sorevnovatelnykh upravhneniy / T. T. Dzhamharov // Psykhologhiya y sovremennii sport : mezhdunar. sb. nauch. tr. po psykhologhiy sporta / sost. A. V. Rodyonov, N. A. Khudadov. – Moskva : Fyzkultura y sport, 1982. – 224 s.
3. Zhuravlev A. L. Psykhologhiya sovместnoi deiatelnosti / A. L. Zhuravlev. – Moskva : Yn-t psykhologhiy RAN, 2005. – 640 s.
4. Kazakov D. O. Spetsialna psykhologichna pidhotovka yak chynnyk pidvyshchennia uspishnosti ihrovoi diialnosti kvalifikovanykh voleibolistok : avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykh. i sportu : 24.00.01 / Dmytro Oleksandrovych Kazakov, Kharkiv. derzh. akad. fiz. kultury. – Kharkiv : B. v., 2014. – 20 s.
5. Kozyna Zh. L. Metodologicheskye osnovy opredeleniya yndyvudualnykh osobennosti voleibolistok na etape spetsyalyzovannoi bazovoi podhotovky / Kozyna Zh. L., Ermakov S. S., Pohorelova A. O. // Fyzycheskoe vospytanye studentov // nauchnyi zhurnal. – Kharkov: KhOVNOKU – KhHADY, 2012. – № 3. – S. 53–61.
6. Kostiukevych V. M. Upravlyenye trenyrovochnym protsessom futbolystov v hodychnom tsykle podhotovky / V. M. Kostiukevych. 2-e yzd., dopolnennoe y dorabotannoe – Kyev : KNT, 2016. – 683 s.
7. Kolomeitsev Yu. A. Sotsyalnaia psykhologhiya sporta : ucheb.-metod. posobyе / Yu. A. Kolomeitsev. – Mynsk : BHPU, 2004. – 292 s.
8. Lysenchuk H. A. Upravlyenye podhotovkoi futbolystov / H. A. Lysenchuk. – K : Olympyiskaia lyteratura, 2003. – 272 s.
9. Lozhkyn H. V. Est ly «dukh» sportyvnoi komandy? / H. V. Lozhkyn, A. B. Kolosov //

манды? / Г. В. Ложкин, А. Б. Колосов // Спортивный психолог. – 2011. – № 2 (23). – С. 5–12.

10. Проценко Г. В. Стиль спілкування тренера як фактор успішності сумісної діяльності у спортивній команді (на прикладі юних волейболісток) : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / Г. В. Проценко; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2010. – 20 с.

11. Самойлов Н. Г. Роль потребностно-мотивационных ориентиров волейболисток в сплоченности команды и успешности их спортивной деятельности / Н. Г. Самойлов, Д. А. Казаков // Слобожан. наук.-спорт. вісн. – 2012. – № 1 – С. 166–170.

12. Соломонко В. В. Футбол : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.В.Соломонко, Г. А. Лісенчук, О. В. Соломонко. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Олімпійська література, 2014. – 304 с.

13. Чернышев А. С. Социально-психологические основы организованности первичного коллектива (на материалах исследования молодежных групп и коллективов) : дис. ... д-ра психол. наук / А. С. Чернышев. – Москва, 1980. – 335 с.

14. Шериф Сархан. Детерминанты психологической сплоченности в спортивной команде : (на примере футбола) : автореф. дисс. ... канд. наук по физ. воспитанию и спорту : специальность 24.00.01 Олимпийский и профессиональный спорт / Шериф Сархан. – Киев, 2012. – 18 с.

15. Шиян Б. М. Теорія і методика наукових досліджень у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. / Б. М. Шиян, О. М. Вацеба. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 с.

Sportyvnyi psykholoh. – 2011. – № 2 (23). – S. 5–12

10. Protsenko H. V. Styl spilkuvannia trenera faktor uspihnosti sumisnoi diialnosti u sporty komandi (na prykladi yunykhh voleibolistok) : avtoreref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu : 24.00.01 / H. V. Protsenko; Nats. un-t fiz. vykhovannia i sport Ukrainy. – K., 2010. – 20 s.

11. Samoilo N. H. Rol potrebnostno-motyvatyvnykh oryentirov voleibolistok v splochnennosti komandy y uspihnosti ykh sportyvnoi deiatelnosti / H. Samoilo, D. A. Kazakov // Slobozhan. nauk.-sport. visn. – 2012. – № 1. – S. 166–170.

12. Solomonko V. V. Futbol : pidruch. dlia vyshch. navch. zakl. / V.V.Solomonko, H. A. Lisencuk, O. V. Solomonko. – 3-tie vyd., pererob. i dopov. – Olimpiiska literatura, 2014. – 304 s.

13. Chernyshev A. S. Sotsyalno-psykholohicheskye osnovy orhanyzovannosti pervychnoho kollektiv (na materialakh yssledovannia molodezhnykh hru kollektivov) : dys. ... d-ra psykhol. nauk / A. S. Chernyshev. – Moskva, 1980. – 335 s.

14. Sheryf Sarkhan. Determynanty psykholohicheskoi splochnennosti v sportyvnoi komande : prymerе futbola) : avtoreferat dySSERTatsyy na soysk uchenoi stepeny kandydata nauk po fyzichesky vospytanyiu y sportu : spetsyalnost 24.00.01 Olympyiskyi y professyonalnyi sport / Sheryf Sarkhan Kyiev, 2012. – 18 s.

15. Shyian B. M. Teoriia i metodyka nauko doslidzhen u fizychnomu vykhovanni ta sporti : nаvch. posib. / B. M. Shyian, O. M. Vatseba. – Ternopol Navchalna knyha – Bohdan, 2008. – 276 s.

DOI: doi.org/10.31652/2071-5285-2018-6-25-116-122

Відомості про автора:

Войтенко С. М.; orcid.org/0000-0003-2590-7189; voytenkosm@ukr.net; Вінницький національний університет, вул. Сонячна, 3, Вінниця, 21008, Україна.

УДК 796.325:796.012.574.44

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАЧ ЯК ВАГОМИЙ ФАКТОР ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЛЯЖНОМУ ВОЛЕЙБОЛІ

Валерій Гунченко

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Анотації:

Актуальність теми дослідження. Науковці зазначають, що у пляжному волейболі, як і в інших видах спорту, досягнення результатів неможливе без надійної фізичної підготовки та відновлення стану м'язів, які є фундаментом для подальшого спортивного вдосконалення. Фахівці визначили провідні спеціальні фізичні якості для окремих технічних дій волейболістів.

Пляжний волейбол набув значних змін, що пов'язані з об'єктивним процесом розвитку гри, який завдячує удосконаленню техніко-тактичних дій волейболістів, а також значним змінам в правилах змагань. Спостерігається

Serves efficiency as a significant factor in competitive activity in beach volleyball Relevance of the research topic.

Scientists point out that in beach volleyball, as well as in other sports, achievement of results is impossible without reliable physical training and restoration of the muscles, which are the foundation for further sports improvement. Specialists have identified the leading special physical qualities for certain technical actions of volleyball players.

Beach volleyball has undergone significant changes related to the objective process of game development, which is due to the improvement of technical and tactical

Эффективность подачи как весомый фактор соревновательной деятельности в пляжном волейболе

Ученые отмечают, что в пляжном волейболе, как и в других видах спорта, достижение результатов невозможно без надежной физической подготовки и восстановления состояния мышц, которые являются фундаментом дальнейшего спортивного совершенствования. Специалисты определили ведущие специальные физические качества для отдельных технических приемов в волейболе.

Пляжный волейбол претерпел значительные изменения, связанные с объективным процессом развития игры